

I. AASTAKÄIK

№ 12

DETSEMBER 1924

13096

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

ILMUB KORD KUUS

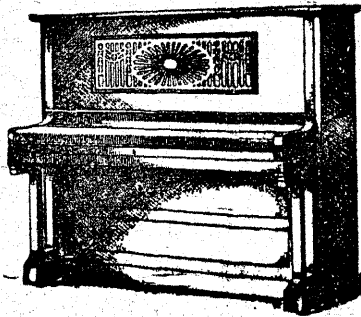

TALLINN

KÕIGE SUUREM KLAVERIVABRIK EESTIS

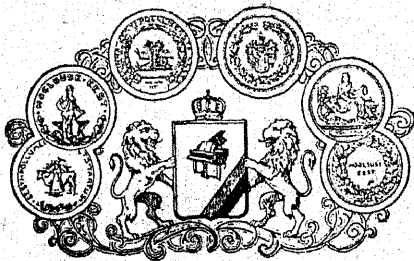
ASTRON A/S

* * *
 Valmistab oma vabrikus
 kõrgeväärtuslisi:
 tiivklaverisi, pianino-
 sid, harmooniumisid ja
 grammofoonisid
 * * *

* * *
 Kodumaa ja väljamaa
 kunstnikkude poolt
 maailma kõige paremate
 mänguriistade
 vääriliseks tunnustatud
 * * *

TARTUS, AIA UUL. Nr. 67 * Kõnetraat Nr. 468

Asut.
1872

Asut.
1872

OSKAR HEINE

end.
J. Moritz'i
KLAVERIVABRIK
 Tartus, Tähe uul. 124. Kõnetr. 4-82

On kõige vanem sellel alal spe-
 tsiaal-tööstus Eestis ja soovitab
 kõrge väärtusega, ilusa kõlaga
 puhtalt väljatöötatud pianinosid,
 mitmesuguses suuruses.

Tallinna
 esitus: **Karl Jürgenson,**
 Kuninga uul. 5.

„MUUSIKALEHE“

üksikuid numbreid müüvad järgmised raamatukauplused:

Tallinnas: Pihlakas, „Rahvaülikool“, Ploompuu,
 „Päevaleht“, „Esto-Muusika“, Ajalehe müüjate
 artell, raudtejaama raamatukapp.

Tartus: „Postimees“, Kaarna, Ajalehe müügi artell,
 J. Raudsepa trükikoda, o/ü. „Esto-Muusika“
 abik., Peeter Ilwes, kirjastus „Sõnavara“.

Narvas: J. Koikson, raudtee jaama raamatukapp.

Pärnus: A. Käng, Upetajate O.-ü. „Liit“.

Viljandis: H. Leoke, „Valgus“, Rennit.

Rakveres: J. Priimann, N. Erna.

Haapsalus: Tamverk, J. Kopel.

Paides: Seidelberg.

Valgas: „Kultura“, Lepik-Saar, pr. Kauke.

Võrus: S. Songi, J. Paju, „Täht“.

Petseris: Piirisild.

Kuresaares: T. Liiv, Saaremaa kirjastus-tühisus.

Tapal: J. Luuk.

Narva-Jõesuus: J. Retsnik.

Antslas: K. Kivi.

Amblas: J. Öun.

Aegviidus: Tomasov.

Mustvees: Martinson.

Kosel: Tollmann.

Keilas: G. Kulp.

Türi-Allikul: Rumvaldt.

Võhmas: Pokhof.

Suure-Jaanis: J. Mutli.

Tõrvas: A. Ilisson.

Tarvastus: J. Lapp.

Irboska jaamas: einelauapidaja.

Lehtses: O. Hinzenberg.

Elvas: raudteejaama raamatukapp.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Vastutav ja tegev toimetaja: Juhan Aavik, Tartu, Viljandi uul. 17, k. 2. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit.
Toimetuse ja talituse adress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri Muusikaleht.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas: 400 m., poolaastas 200 m. Üksik number 30 m., noodilisaga 50 m.

Sisu: Karl Kark † (pildiga). — Juh. Aavik. Muusikakasvatus ja muusikaharrastamine meie rahva vaimnemise alusena (järg). — H. Laksberg. Jooned Leedu muusikaelust (piltidega). — A. Schmidt. Rahvusvaheline nüüdisaja muusika selts. — P. Ramul. Intermezzo. Giacomo Puccini † — Juh. Aavik. Aktus Estoonias 1. detsembri mälestuseks. — Juh. Aavik. Kultuurkapitaali sääduse ümber. — J. A. Otsused kirikulaulu tõstmise kohta. — J. R. Tallinna kontsertide ülevaade. — P. Ramul. Kroonika. Pildid: Karl Kark, J. Naujalis, J. Tallat Kelpsa, Koorijuhide nädal muusikalistel suvekursustel, Giacomo Puccini, Väinö Sola.

KARL KARK †

Kes oli Karl Kark ja kuidas ta 1. detsembril terroristlike kuulide all langedes pidi ohvriks tooma oma elu Eesti riigile, seda teavad juba kõik Eesti kodanikud. Talle on kogu Eesti ajakirjandus oma leina järelhüüded ütelnud, Eesti riik mälestab teda kui oma kõrgemat usalduse osalist — võimukandjat ministrit, kes oli kohusetäitnise eeskuju, Eesti rahvas leinab teda, kui oma esimest kodanikku.

Kui ka „Muusikaleht“ kui eriajakiri seda leina oma veergudel väljendab, siis mitte ainult sellepärast, mis ülal öeldud, mitte ka sellepärast, et kadunu „Muusikalehe“ toimetaja kauaaegne sõber oli, vaid „Muusikalehel“ on põhjus leinata vägivaldselt surmatud ministrit kui ideelist muusika harrastajat ja tundelist inimest, mis tema karedavõitu välise koore alt küll igale, teda pääliskaudselt tundjale, kohe märgatav polnud. Kes aga teda lähemalt tundsid, neile on sellest hääd mälestused järele jäänud. Nii ka nende ridade kirjutajale.

Lahkunu oli mitte ainult harrastaja, vaid ka elav kaasatundja ja sõbralik kaasaaitaja, kus tarvis oli muusika alal midagi korraldada, midagi organiseerida.

Olgu selle illustratsiooniks mõni näide: 1911. a. kevadsuvel, kui nende ridade kirjutaja, lõpetades Pēterburi konservatooriumi, asus Tartu, et „Vanemuise“ sümfoonia orkestri juhatamist oma kätte võtta, hakkas ka K. Kark varsti Tartus liikuma. Ta oli keva-

del lõpetanud teede inseneeride instituudi ning valmistas siin pinda, et sügisel Krasnojarski polgus vabatahtlikuna sooritada oma

väeteenistuse kohustust. „Vanemuise“ orkester oli siis arvuliselt veel koguni väike — vist nii mõnigi mees alla 30, kuid vaim oli hää; kõik töötasid idee pärast ja püüdsid

oma paremat pakkuda. Katsusin juba tol ajal järjekindlaid sümfoonia kontserte — kord nädalas — korraldada. K. Kark'i võis peaaegu iga päev proovil kuulamas näha — ja mitte ainult kuulamas, vaid kõigist meie muredest ja rõõmudest südamlikult osavõtmas.

Sügisel kandsime ette Peetri kirikus „Vanemuise“ muusika osakonna koori ja orkestriga Cherubini *requiem*. Ettekanne polnud mitte kooril, nagu harilikult, vaid altari ees. Tahtsime saavutada paremat kõla; riskeerisime — ja õnnestas. Altari ees oli aga ruumi puudusel raske üles säada suurt koori ja orkestri aparati. Pidi enne välja-rehkendama kas mahub kõik ära ja siin oli Kark oma inseneri osavusega just kohane mees. Ta projekteeris imestama paneva täpsusega kõik enne ära — et need ja need rühmad paigutame sinna — need instrumendid sinna — ja kõik oli korras, kui pääproovile tulime ning ettekanne õnnestas hästi. Ühes teistega tundis ka Kark sellest tõsist rõõmu — nii oma korralduse otstarbekohasusest, kui ka kogu ettekande kordaminekust. Ja kui me pääle kontserti ühes koju sammusime, siis seletasime mõlemad vaimustusega, et — „vada nii ja nii peab tegema“.

Järgmiseks kevadeks tahtsime „Vanemuise“ orkestrit mõne mehe võrra suurendada — kuid muidugi nõudis see ülepääsemata kulusid. Talvel olime ametis kalkulatsioonide ja eelarvete tegemisega ja kui lõpuks suutsime eelarve nii õnnelikult kombineerida, et „Vanemuise“ eestseisus selle vastu võttis, mis tähendas orkestri suurendamist mõne mängija võrra, siis olime jällegi mõlemad südamest rõõmsad ja naersime häämele pärast, nagu lapsed. Järgmiseks meie ideaaliks jäi, et kuidas saaks „Vanemuise“ suvehoo-

aega avada Scriabin'i esimese sümfooniaga, mille lõpuosas on soolod ja koor laulmas hünni kunstile — sõnadega: „Au olgu kunstil“. Kui see soov varsti täide oleks läinud, siis oleksime küll mõlemad äärmiselt rõõmistanud. Kuid see näis kaunis kaugel olevat, sest orkestris puudusid seks veel mitmed mänguriistad. Pärastpoole, kui seda sümfooniat olen ette kannud, on ikka elavalt meele tulnud K. Kark'i tüse, kindlailoomuline kuju, ta ilmsüüta, mõnus naer ja meie mõlemate noorepõlve muretud ja ilusad ajad. Kui kahju, et see mööda ja kui lõpmata kurb, et selle ühe tegelase külge hakkavat naeru, ta tüsedaid lentsõnu enam iialgi saa kuulda, ta optimistlist olemist enam kunagi või tunda.

Ka pärastpoole on ta püüdnud muusikast osa võtta, ja seda nautida, nii palju, kui olud talle seda on võimaldanud. Mullusel Tallinna laulupeol kaebas ta mulle, et ta istekoht liiga ette on juhtunud — ei saanud kuulda hiigla koori kogumõju. Kui ma talle naljapärast tähendasin, et järgmisel üldlaulupeol peab kõlakoja ja kuulajate kohad nii konstrueerima, et kõigil pidulistel ühteviisi hästi oleks kuulda ja näha — demokraatlikus vabariigis peaks see nii olema — ja tema kui insener peaks selle läbiviimiseks kaasa aitama, siis muigas ta samuti naljapärast: „Kas mina seda enam näen?!“ Kes oleks võinud siis arvata, et neil sõnul pidi olema otse saatuslik tähendus.

Leinakem Karl Kark'i, kui puhta hingega ideelist, ausat ja kindlat iseloomu, kes kunstidest, eriti muusikast otsis oma vaimule rahuldust ja muusika arenemisele kaasa tundis ning kaasa aitas.

Hinga rahus kallis sõber ja väsimata töomes!

Juh. Aavik.

Muusikakasvatus ja muusika harrastamine meie rahva vaimnemise alusena.

H. Laksberg.

(Tartu Kõrgema Muusikakooli pädagoogilise haru avamise puhul peetud kõne.)

III. Muusika esteetiliste, intellektuaalsete, usuliste ja eetiliste võimete kasvatajana.

Kõigist hingeelulistest nähtustest etendavad tundmused põhipanemamat osa. Mitte ükski, et nad meie mõtteid ja tahet tiivutavad, vaid nad loovad isegi aluse kutsetele, sundides just neid oskusi kultiveerima, mis

meis kõige suuremaid mõnuelamusi ellu kutsuvad.

Tundmuste tsentraalne koht meie hingelus on ka täitsa arusaadav, kui meeles peame, et just emotsioonid bioloogilisi, meie elulisi toiminguid korraldavaid tegureid moodustavad. Nälja ebalõbulised tundmu-

sed sunnivad meid tööle, kuna armastuse mõnulisel elamusel meid avatlevad perekonna asutamisele ning tema eest hoolitsemisele. Ka meie vaba aja ja puhkuste sellisteks kujunevad tundmused ning kogu meie hingekava valdavate pinevusliste elamuste purustajateks saavad jällegi emotsioonid.

Loomulik, et me siis ka tundmuste vallast peame valima neid kasvatuslikka abinõusid, mis juhivad meie rahva ihuelulisi emotsioone vaimlisele pinnale. Sest kasvatuslikkudeks teguriteks võivad kujuneda ainult abinõud, mis moodustavad üldisema ning põhipanevama hingelise tarbe. Niisugustena esinevad aga tundmused. Ülesanne on ainult selles, et madalamate ihuliste emotsioonide asemele istutada kõrgemaid vaimlisi tundmusi, teiste sõnadega, täita ühede bioloogiliste tarvete tühi koht teiste samalaadiliste, kuid väärilisemate vajadustega. Talitame ju sel korral meile kõigile tuttava kõnekäänu järele: kust midagi võetakse, sinna peab ka asemele antama. See tõde on ka kasvatusseaduse elementaarsemaks põhilauseks, eriliselt aga massilise kasvatusena, nagu karskusliikumise, kuritegevuse vastu võitlemise juhtsõnaks.

Silmas pidades asjaolu, et meil on tegemist kogu rahva vormimisega, peame arvesse võtma ka teise kasvatusseaduse põhilause, mis käseb algada lihtsamaga ning minna järkjärgult täiuslikuma juure. Analüüsides vaimlisi tundmusi, tulime otsusele, et nende keskel on muusikalised emotsioonid elementaarsema ja universaalsema iseloomuga: neis peituvad esiteks puhtihulisel vangistavad kõlalised elemendid, kuid selle kõrval avatlevad nad, teiseks, ka fantaasia vaimlisele tegutsemisele, mille ulatusel ei ole piire ega sisul kammitsaid. Järjekult, kui tahame rahva ihuliste emotsioonide tagasitõrjumisel täita tekkinud tühja aset vaimliste tundmustega, siis leiame seks muusikakasvatuse ja muusika harrastamise lihtsama ja väärilisema abinõu.

Loomulik, et juba kodu ja kool peavad rahuldama noorsoo otse ürgjõulist emotsioonide tarvet. Iseenesest mõista ei tohi kumbki neist harida noorsoo ka väga elavat vajadust ihuliste mõnutsemiste järele, seisavad ju kodu ja kool noorsoo vaimnemise ja oskuste kasvatamise teenistuses. Mõlemi ülesanne on pakkuda vaimlist toitu noorsoo mänglevale fantaasiale ning pakitsevale tundmuselule ja luua temas tarve

ning anda temale oskusi vaimlisi emotsioone ellu kutsuda.

Siin on muusikakasvatusel otse põhipanev ülesanne. Kuid mitte meie koolides valitseval muusikat karrikeerival, matemaatilisel, ainult intervallide rehkendajal ja laulval, vaid reformeeritud tundmuseluse põhjeneval, temale ka midagi rääkival ja teda harival muusikakasvatusel. Paraku on toodud muusikaõpetus, nagu joonistus-, kirjandus- ja usuõpetuski, ohvriks meie koolide intellektuaalsele, ainult mõtteelu edendajale väärjumalale. Praegu nimetatud õpeained, mis juurnevad tundmuseluse ja teda ka peavad harima, on moonutatud mõtteelu ja oskusi arendajateks väärdajateks. Loomulikult, et nad niisugustena ei suuda täita ei oma põlist ega ka kaudset ülesannet ning seetõttu — eriti muusikakasvatuse — kasvandikkude ning vahel ka kasvatajate poolt üleareuseks kasvatusvahendiks tunnistatakse.

Ei saa salata, et ka mõtteelu rikastamine näiteks ajalooliste, loodusteaduslike ja teiste tõdedega loob mõnuelamusi ja sellega võib kutsuda ellu tervet vaimliste, nimelt intellektuaalsete emotsioonide järele. Kuid vaimliste tundmuste — esteetiliste, usuliste, intellektuaalsete ja eetiliste emotsioonide — skaalas võiksime asendada intellektuaalsed mõnuelamused alles kolmandale kohale. Sest mõtteeluliste tõdede leidmise ja otsimise kalduvused ja and ei ole, eriti meie nõrkade juurdlevate võimete ning autoriteetidele alluvate tendentside tõttu, mitte argipäevane nähtus; järjekult ei ole meil tavalikud intellektuaalsed emotsioonid. Mõtteelu harivast koolist läbikäinud noorsoo keskelt kasvavad ainult üksikud, sõrmedel üles loetavad, teadlasteks ja teaduse harrastajateks.

Järjekult ei kujune intellektuaalne kool sugugi veel meie rahva vaimnemise koldeks. Mõtteeluliste õpeainete, nagu matemaatika, loodusteaduste, ajaloo, maadeteaduse, keelte käsitletu ja omandamine ei tähenda kaugeltki veel vaimnemist. Sellest tohime alles siis hakata rääkima, kui vaimlised tundmused on saanud tarbeks ning otse teiseks loomuseks.

Seks aga ei paku ainult mõtteelu arendaja kool ei mingisugust pinda sellele noorsoole, kelle hingeelus etendavad pääosa esteetilised, usulised ja eetilised emotsioonid. Intellektuaalne kool heidab selle, kultuurile kõige väärtuslikuma osa meie noorsoost üülitsele ning lükkab ta otse ise libedale teele. Noorsugu, kelle rikkad vaimlised

tundmused ei saa koolist ega kodust vastavat hingelist toitu ega sellekohaseid oskusi, peab oma tundmuste rahuldandmist, kui tal ei ole küllalt sisemist pidet, otsima säält, kus ei ole seks tarvis ei mingisugust kasvatust, nimelt ihuliselt alalt. Temale omasest idealismist tiivutatud jääb ta ehk enne sügavamale, vajumist ihuliste mõnutsemiste kõrgemale astmele — spordile peatuma. Kuid sellega on noorsugu kaduma läinud vaimlisele ühiskonnale ning järjekult ka meie rahva kultuurile. Sest sport, mis arendab ainult ihulist jõudu ja väledust, ei loo ühtegi kultuuri põhjendavat vaimlist väärtust. Otse vastupidiselt: aeg ja jõud, mis on ära tarvitatud ihukava arendamisele, on olnud aina vaimuelu nürindajaiks teguriteks.

Siin just pakub tundmuslikule alusele rajatud muusikakasvatust esteetilisi, usulisi ja eetilisi emotsioone janunevale noorsoole väärilisemat vaimlist tuge ja pidet. Juba muusikaline isetegutsemine kooli kooris ja orkestris oleks vahendiks, mis hoiaks ära ülevoolavat tundmuselu ihulisele alale kipumast. Koolis äratatud muusikaliste emotsioonide hindamine kujuneks tõukejõuks ka kodus viiulit, laulu, klaverit, puhkpille õppima, mis köidaks sellega emotsionaalset noorsugu veel tihedamalt vaimliste väärtuste külge.

Kuid rohkem: muusikakasvatust moodustaks ka väärilisema teguri noorsoo tundmuselu harimiseks ja süvendamiseks. Esteetilisi, usulisi ja eetilisi tundmusi väljendav klassilaul pakuks fantaasiale kohasema võimaluse ilutseda nimetatud vaimuvaldades. Siin etendaks muusika kündja osa, kes tõmbab vaimuväljale vaod, kuhu laulude sõnad oma kõrgeväärtuslikke teri külvavad. Ta oleks kui kevadine soe vihm, mis niisutaks sõnade kuivi esteetilisi, usulisi ja eetilisi mõisteid idanema mahlakateks meelekujutusteks ja emotsioonideks.

Kas ei tunne seda muusika hingeelu laienetama panevat ning kõrgemate tundmuste vastuvõtmiseks ettevalmistavat jõudu kõige paremini just kirik? Kui vaesed oleksid jutluse usulised emotsioonid, kui neile ei looks vastuvõtliku pinna hinge ülespiitsutavad oreli helid; kui kahvatu oleks pattude lunastamise müsteerium, kui teda ei saadaks kuningliku instrumendi õrnemate registrite ehk muusikalise messi taevalik õnnistus; kui mõjuta oleksid palvetamise eks-taasid, kui neid ei toetaks koguduse enese rahustav laul.

Ning pärast, kui on juba ammu ununenud koolilaulude väärtuslikud sõnad ja kostavad kõrvu vanad tuttavad viisid ehk neile sarnased meloodilised, rütmilised ja harmoonilised käigud, siis nõiuvad nad ikka veel esile helidega siduma harjutud esteetilisi, eetilisi ja usulisi meelekujutusi ja emotsioone. Muusika on saanud sel kombel kõrgemate vaimliste elamuste sümboliks, ideaalsemate hingeliigutuste keeleks. Kostku koorilaul, kõlagu orkestri viisid, helisegu solisti eneseavaldused, ikka ja alati äratavad muusika ellu emotsioone, mille põhihelid on ilu, häädu ja andumine.

Muusikakasvatust etendab seega vaimliselt emotsionaalse noorsoo harimises kõige tähtsat osa: ta aitab tagasi võita kultuurile vaimlistele tundmustele alluva nooruse ning kasvatada teda vaimliseks ühiskonnaks, meie rahva kultuuri loojaiks ja eden-dajaiks.

Kuid mis väärtus on kultuuri loominguks, kui tal ei ole kandjaid, mis kasu on vaimlistest varadest, kui nende järele pole tarvet!

Ka kultuuri kandjate kasvatamises peab muusika panema maksma oma vaimneva mõju. Ta peab meie rahva liikmeid, kes end ainult ainelistest ja ihuelulistest tundmustest lasevad juhtida, õpetama ka vaimlistest emotsioonidest lugu pidama. Ta peab püüdma tagasi võita kultuurile kõiki neid, kelle seisukohalt haridusel on ainult nõnda palju väärtust, kui võrd ta ettevalmistab ainelisi varasid ja ihulisi mõnusi pakkuva kutse vastu. Ta peab kultuurivaenuliku ja temale surnud ainelise majandusliku ühiskonna kängu jäänud esteetilisi, usulisi, intellektuaalseid ja eetilisi emotsioone elulisteks tarveteks ja seega ka kultuuri kandjateks jõududeks kasvatama. Ta peab ainelise majandusliku ühiskonna kujustama vaimliseks majanduslikuks ühiskonnaks. Jälgime lähemalt, kas suudab ta seda teha.

Muusika, mis kütkestab majanduslikku inimest alguses ainult kõlalisel, meelelisel, võib järkjärgult hakata võluma ka oma meloodiate, rütmide ja harmooniatega. Kõlamõnude asemele astuvad seega fantaasia ilutsemised, milliseid äratavad ellu viiside nutud ja naerud, rütmide tantsud ja leinamarsid ning harmooniate õudsused ja sillerdused. Aineliselt ja ihuliselt emotsionaalse inimese hinge elus on seega ajanud juuri vaimline element, mis eneses aga ka juba kannab laienemise idusid.

Nimelt võidavad muusikalised elamused, mis ei ole piiratud ei mingisuguste kitsendavate raamidega, fantaasiale järjest laiemaid tegevusvälju. Nad manavad esile hingesügavustesse ammu tagasi vajunud elamused. Kergivad esile aja tasandavast käest kustutatud mõttekujutused: hing muutub liikuvamaks, ta hakkab käärima ja oma piire automaatselt ise laiendama, et mahutada enesesse järjest pinnale tõusvaid uusi ja uusi mälestusi. Hingeelu piiride kasvamisele aitavad võimsalt kaasa ka elamused, mida kutsuvad ellu iga uus kuulud heliteos, viisidega seotud sõnad, suuremate teoste, nagu sonaatide, sümfooniade, või kogu kontserdiõhtu tervikuline vastuvõtt, ehk jälle oratooriumi ja ooperi tegevuse jälgimine.

Ning veel: laulu sõnade kaudu võib tekkida suhe poeesiga; ooperi ja oratooriumi toiming loob vahekorra dramaatilise kunsti ja üldse ilukirjandusega. Erisuguste kunstnikkude esinemiste jälgimine arendab võrdlevaid oskusi, saab arvustuslike tendentside aluseks ning äratav juurdlevaid kalduvusi ja kasvatab esteetilisi võimeid. Suuremate heliteoste esteetiline ja ajalooline analüüs äratav huvi muusika-ajalooliste ja seega üldse kultuurajalooliste küsimuste vastu. Üle muusikaliste teoste kõlalise külje sidenevad akustika, füüsika ning loodusteadused. Üle esteetika aga tekib ühendus psühholoogiaga ning filosoofiaga.

Kuna praegu kirjeldatud hingeelu piiride laiendamine ja esteetiliste ning intellektuaalsete võimete süvendamine muusika abil oleks eestkätt muusikakoolide, muusika erakoolide ja kontserdielu teostada, jääks meie rahva eetiliste ja usuliste omaduste kasvatamine helikunsti abil muusikaliste ühingute ja ringide, laulukooride, asjaarmastajate orkestrite, laulupäevade ja -pidude ning eriti muusikalise perekonna ülesandeks.

Küll peitub juba isiklikus muusikalises tegutsemises usuline element — andumine kõrgemale ideele ning eetiline idu — allumine väljaspool isiklikku kasu seisvale paleusele. Kuid eetika ja usk on sarnases kujus alles egoistlikku iseloomu. Usklik tegu ja ohver sünnivad iseene nimel. Eetika ja usk saavad aga alles siis oma väärtusliku ilme, kui ohver tuuakse kaaslaste pärast ja usklik tegu sünnib üldsuse nimel. Ning just selleks loob muusikaline toiming väärtuslikuma pinna, on ju muusikaline tegutsemine, mis toimineb suuremalt jaolt dueti, trio, kvarteti, orkestri ehk laulukoori näol, paa-

asjalikult sotsiaalne. Vaimliste kõrgemate elamuste nimel, mida esile suudab kutsuda ainult ühistegutsemine, õpitakse arvesse võtma kaasmängijat ja kaaslauljat, leppima ja kohanema erisugusemate iselaadidega, ise tagasiastuma ning ka teistele sõna andma. Muusikalised ühispered omandavad seega perekonna ja kiriku väärtuse: nad saavad kõrgemale mõttele alluvate usuliste kalduvuste ja selle ülimald idee nimel ennastkitsendavate eetiliste omaduste kasvatajaks.

Kõlbluslike ja usuliste võimete veel suuremaks kultiveerijaks kujunevad laulupäevad ja -peod. Nad loovad õhkkonna, milles ununevad ja tühistuvad argipäevased maised askeldused, nad õpetavad hindama kogu kaaslaste peret kui andjaid, kui kõrgeväärtuslike vaimlike tegevuse kaasloojaid nad kujunevad vahendiks, kus unustatakse tihendatud vaimlike suguluse sunnil isiklikud ja erakondlikud tülid, kus lauljad ja kuuljad sulavad kokku üheks üldiseks tervikuks, kus elatakse läbi määratu suur jõudude tõus ja nende sulamine gigantseks ühiskonnaenergiaks, kus tuntakse otse ürgjõulist tarvet asuda ühiselt vastastikku tugenemisel ennastalgavale uute, paremate ja kõrgemate väärtuste loomisele. Laulupäevade ja -pidude muusikalistel jumalateenistustel puhkevad otse loomusunniliselt voolama vägevad eetiliste ja usuliste jõudude allikad, millele veed ei sogane, ei kuiva ega saa otsa.

Kuid meie rahva tähtsamaks vaimnemise teguriks kujuneb kahtlemata muusikaline perekond. Peredes, kus kõlab laul ja mäng, pole tarvet otsida emotsioone labaseil ihulistel aladel. Ühine muusikaline tegutsemine dueti, triio, kvarteti, pisikese orkestri või väikese koorina seob ta liikmed jäädavate vaimlike ahelatega, mis ühendavad surmani mehe ja naise ning vanemad ja lapsed. Muusikalistes perekondades valitseb igavene tundmuste noorus ning ihuline ja vaimline värskus. On siis ka loomulik, et muusikalised pered saavad vaimlike huvide taimelavadeks. Siin pääsevad õitsema esteetilised ja intellektuaalsed ideaalid, süütuvad põlema eetilised ja usulised leegid. Sel kombel kujunevad just muusikalised perekonnad meie rahva tähtsamaks vaimnemise kolleteks.

Ratas, mis on hakanud veerema, veereb edasi. Vaimnenud perekondadest moodustub vaimnenud ühiskond. Vaimnenud ühiskonnas ilmub aga loomusunniline tarve teaduslike tödede, kunstiliste elamuste, usu-

liste emotsioonide ja kõlbluslike tegude järele. Sääli aga kus on nõudmine, valitseb ka produktioon. Ning pääsevad edenema teadused, kirjandus, kunst, teater, muusikiline loomine, usuliste, eetiliste ja filosoofiliste probleemide käsitlemine, sotsiaalse korra uuendamine. Puhkevad arenema ka majanduslik elu ning tehnika, astudes mõlemad vaimliste väärtuste teenistusse.

Ning edasi: vaimnenud ühiskond loob vaimnenud rahva. Selle hingelistest võime-

test ja looduslikest tingimustest võrsuvad välja rahva omapärase kultuuri elemendid, mis kasvavad, tihenevad ja süvenevad järkjärgult tõumase kultuuri loominguks. Elu ja edu seisukohalt on aga ainult viimasel üldsuslik väärtus, sest ta sünnitab ilma, mis on uus. Uute kultuurrikkuste loomisega on aga vaimnenud rahvas täitnud vääriliselt oma kosmilise ülesande, olles kuigi väikeseks ehituskiviks elu edutempli taevani tõusvais müürides.

Jooned Leedu muusikaelust.

A. Schmidt.

Leedumaa, olgugi geograafiliselt Eestile õige lähedal, on meile üldiselt siiski tundmata maa. Riia tõmbas enne ilmasõda politehniumi tõttu oma poole nii mõnegi meie noortest hariduselanulitest, Riias oli ka võrdlemisi suur Eesti koloonii, mille tõttu Läti elu-olu oli meile enam-vähem tuttav. Leedu asus enne sõda nurgas, kuhu vaevalt kellegil meist oma jalga tuli tõsta, välja arvatud vahest need, kes üle Virballeni väljamaale sõitsid. Kuid ka need nägid ja näevad ka praegu õige vähe Leedumaast. Varjule jäävad reisija silma eest Zemaitija lagendikud oma lüüriiliste küladega ilusate jõgede kallastel, varjule jääb rikas Suvalkija, Leedu Mulgimaa, oma jõukate taludega roheliste viljapuuade süles. Ei ole seepärast ime, kui isegi meie haritlastel on Leedust õige ebamäärane ettekujutus, rääkimata juba laiematest hulkadest, kelledele nimi „Leedu“ vaevalt ütleb midagi selget. Peaaegu tundmata on meile Leedu kunst, väljaarvatud vahest Ciurionisi imposant figuur, tundmata on meile samuti Leedu kirjandus, rahvaluule, muusika. Tahaksin seepärast lühidalt peatuda viimasel, et anda lugejatele pääliskaudsegi pildi sellest, mida õieti kujutab enesest praegusel silmapilgul Leedu muusika ja mille poole sääli püütakse. —

Pean kohe alguses tähendama, et leedulased, nagu eestlasedki, on lauluarmastaja rahvas. Lauldakse palju ja meeleldi ning rahva lauluvara on tõepoolest rikas. Leedu õnneks on praegugi veel Leedus palju meie aja kultuurist vähem puudutatud kohti, kus rahvaviisid veel sagedasti ja peaaegu omas endises värskuses kostavad, mis nende kogumistööd muidugi märksa

kergendab. Teatav osa on praegu juba üles kirjutatud ja osalt trükiski ilmunud (A. Sabaliauskas, „Melodies des chansons lithuaniennes“, Helsingi 1916 ja A. Juskievic — Litauische Volksweisen, Krakau 1900 jne.). Olles pääasjalikult ülesehitatud kreeka helisüsteemi diatoonilisele heliredele, pakuvad Leedu rahvaviisid väga huvitavat materjali nii meloodia kui ka rütmilise mõttes. Eriti rütmis valitseb sama rikkalik mitmekesisus, mida näeme ka meie vanemates rahvaviisides. On huvitav, et üldse Eesti ja Leedu rahvaviisides leidub õige palju üllatavalt sarnaseid jooni. Olen näinud leedulasi tantsimas rahvatantsusid, mis mitte ainult meloodiliselt ja rütmiliselt, vaid isegi plastikaliseult on üllatavalt sarnased meie omadele. Näitena nimetaksin Leedu „Noriu miego“, mis on peaaegu täpselt meie „Kaera Jaan“. Sarnaste paralleelismide üksikasjaline ja sügavam jälgimine oleks muusikaajalooliselt väga huvitav ülesanne, kuid siin pean piirduma vaid selle fakti nimetamisega.

Leedu vanemad rahvaviisid on sama vähe koorilaulud, kui meiegi omad. Ainult uuemal ajal on osalt Slaavi rahvaste mõjul mitmehääleline laul rahva massidesse tunginud, risudes vanadelt rahvaviisidelt nende algupärase meloodilise rüü. Õnneks aga on Leedul juba küllalt haritud ja kompetentseid jõudusid, kelledele ei tohiks olla raske päästa hävinemisest väärtusline raudvara ja lahutada haganad nisuteradest.

Käesoleva aasta augustikuul korraldati Kovnos esimene Leedu laulupidu. Üldkoori eeskava moodustasid ainult rahvaviisid (16), mis harmoniseeritud järgnevate heliloojate poolt: Naujalis, Brazys, Tallat-

J. Naujalis,

heliilooja, Leedu riikliku konservatooriumi direktor.

Kelpsa, Petrauskas, Starka, Bendorius, Kancanuskas, Simkus. Eelolev laulupidu on, nagu juba öeldud, esimene, sest veneajal ägas Leedumaa veelgi raskema surve all, kui meie ja vaimline edenemine oli raudseis kammitsais. 40 aasta jooksul (1864 kuni 1904) oli kõvasti keelatud leedukeelsete raamatute trükkimine Leedu kirjatähtedega! Igaüks võib enesele ette kujutada, mis see tähendab — 40 aasta jooksul ühtegi raamatut. Vabam õhk puhus alles päale 1904/5 aastate liikumist, mil ka Leedu keel viimaks pääsis Baabeli vangipõlvest, mis muidugi ei jäänud mõjuta üldisesse arenmiskäiku kõigil aladel. Suurenes ka heliiloojate pere, kuid enne kui nende juure asuda, tahaksin veel lühidalt iseloomustada üldist muusikalist tegevust Leedus praegusel silmapilgul.

Leedu on katoliku maa ja see asjaolu on teatavas mõttes vajutanud oma pitsari ka muusikaelule: kultiveeriti pääasjalikult orelimängu ja kirikumuusikat, kuna ilmalik muusika on jäänud vaesekslapseks. Laiemad ülesanded esinesid alles poliitilise iseiseisvuse saavutamise ja suure hooga

asuti nende alade kultiveerimisele, mis seni olid olnud söödis. Kiiduväärt energiaga asus rahvusooperi organiseerimisele Kipras Petrauskas (Piotrovski), endine Maria ooperi solist, ja 31 detsembril 1920 libises esimest korda üle Leedu näitelava ooper „Traviata“. Nüüd on Leedul juba oma väike, kuid korralik ooperimaja, mis ehitatud Euroopa moodsate ooperimajade eeskujul ja Kovno publikul on olnud võimalus kuulda päale „Traviata“ veel järgmisi töid: „Faust“, „Pajatsid“, „Rigoletto“, „Eugen Onegin“, „Demon“, „Carmen“. Lühikese ajaga on äratehtud suur tükk tööd ja tulemustega võivad leedulased rahul olla.

Teiseks tähtsamaks ülesandeks iseseisvas Leedus on olnud sümfoonia kontsertide korraldamine, missugune töö on lasunud pääasjalikult helilooja ja ooperiorkestri juhataja Tallat-Kelpsa õlgadel. Ei olnud kerge koondada üksikuid juhuslikke jõudusid sümfoonia orkestrisse ja neid sundida asuma tõsisele tööle. Ometi on ka see ülesanne rahuldavalt lahendatud ja sümfoonia kontsertide eeskavades seisavad niisugu-

J. Tallat Kelpsa,

heliilooja, Leedu ooperi direktor ja dirigent.

sed nimed, kui Beethoven, Mozart, Ljadov, Glinka, Mussorgski, Clasunov, Tshaikovski (VI sümfoonia, „1812“). Teatavate raskustega tuleb sellel alal muidugi veel mõni aeg rehkendada, kuid ülepääsmatud ei tohiks need enam olla.

Sümfoonia kontsertide kõrval korraldati läinud aastatel Leedus korrapäralisi vähemaid kontserte veel vabadussõja muuseumis ja muuseumi aias. Need kandsid n. n. ajalooliste kontsertide ilmet ja harilikult anti sääli lühidaid seletusi ettekantavate helitööde kohta. Kontserdid olid maksuta ja neil oli suur poolehoid. Rahvahulgad kogusid kokku muuseumi avaratesse ruumidesse ehk muuseumi ilusasse aeda, kus umbes 1000 roosi keskel seisab hallidest kividest lihtne, kuid maitserikas monument: rahva tänutäht neile, kes oma isamaa eest jätnud parema mis neil oli. On ilus mõte seda kohta asetada vaimlise elu keskkohta, elava mõtte voolu sisse. Vaikselt hõljuvad selles auväärilises ümbruses Beethoveni tõsised akkordid ja Mozarti hõbeselged helipärlid. Halli igapäisesse ellu tagasi pöördes ja kivisse rajatud rahva leinaavalduse ees pead paljastades — see on Leedus kindlaks kombeks saanud — mõtleb nii mõnigi kodanik oma sügavas südame põhjas: *lux aeterna luceat eis...*

Eks ole see ilus tänuavaldus neile, kes oma verehinnaga on võitnud teistele päiksepaistelise pühapäeva?

Peatudes Leedu heliloojate pere juures, tahaksin kõigepäält nimetada kõige vanemat nende seas — J. Naujalis't. Olles sündinud 10 aprillil 1869, pühitses Naujalis käesoleval aastal oma 55-dat sünnipäeva. Kaugelt suurema osa tema helitöödest moodustavad orelikompositsioonid: eelmängud, järelmängud, fuugad jne. Mitmed neist on leidnud tee Prantsuse koguteosesse „*Maîtres contemporains de l'orgue*“ ja teistesse väljaannetesse. Nimetamisväärilised oleks veel tema vaimulikud vokaaltööd, kuna ilmaliku muusika alal Naujalis on produtseerinud võrdlemisi vähe. Terve toodang kannab selgesti klassikalise kooli pitsarit.

Sasnauskas, Peetrilinna Katarina kiriku organist, suri võrdlemisi noorelt 5 jaanuaril 1916. Arvurikaste ja väga huvitavate teoreetiliste kirjutuste kõrval muusika alalt, mis aga kahjuks suuremalt jaolt alles käsi-

kirjades, on Sasnauskas järele jätnud kaunikeste kogu helitööid, millistest tähtsamaks loetakse tema „*Requiem*“. Viimane on aga praegu kahjuks õige raskesti kättesaadav. Tema oreli kompositsioonid, samuti, kui Naujalis'igi omad, leiduvad mitmes välja-
maa koguteoses.

Ciurlionis, sündinud aastal 1875, endises Vilno kubermangus, on kahtlemata üks huvitavamaist isikuist Leedu kunstilmas. Ta õppis Varssavi konservatooriumis orelimängu ja kompositsiooni. Kirjutas nii vähe-
mais kui ka suuremais vormides, kuid ka tema tööd seisavad alles käsikirjades. Olen vaid kuulnud Leedu kontsertides üksikuid tema helitööid. Neis on huvitavaid mõtteid, ilusaid kombinatsioone, tabavaid meeoleolu kujutusi, kuid jääb siiski tundmus, et purustades kohati vanad vormid, autor veel ei ole suutnud luua uusi, et autori viimne sõna on jäänud ütlemata. Ja selle viimse sõna on autor nii omapäraliselt ja hülga-
valt öelnud teises kunstivallas — maalikunstis. Aastal 1902 hakkas Ciurlionis tõsiselt maalikunsti harrastama ja järgnevate väheste aastate jooksul on ta loonud umbes 200 maali, mis tema nime on teinud surematuks. Viiks kaugele lühidaltki tema toodangut malikunstis iseloomustama hakata. Ei ole see ka käesoleva artikli ülesanne. Tahaksin vaid tähendada, et ka maalikunstis ei ole Ciurlionis jäänud üksikõikseks muusika vastu. Otse ümberpöörduvalt: Ta on püüdnud saavutada maali- ja helikunsti sünteesi, leida ruumi ja aja harmooniat, luua värvide kõla ja helide värvi hõiskavat sümfooniat. Olgu siin näiteina nimetatud ainult järgmised tema maalid (õigem maalide tsükliid): Sonaat „*Meri*“, Sonaat „*Päike*“, Sonaat „*Püramiidid*“, Sonaat „*Haos*“. Neid maale peab nägema, et mõista seda ürgjõulist loomistungi kunstniku hinges, millele olid liiga kitsad ühe kunstiharu piirid. Neid peab nägema ja läbielama — siis vast avaneb vaatlejale selle kunstniku hinge sügav omapärasus.

Viimased kaks aastat Ciurlionis'i elust hõljus tema otsiv vaim alalises hämaruses ja 11 märtsil 1911 suikus igavesele unele ka kunstniku väsinud keha.

Nooremad heliloojad: Simkus, Zilevičius, Tallat-Kelpsa, Gruodis, Starka, Kacanauskas ja teised on suuremalt osalt esinenud vokaal-, mõned aga ka suuremate orkestritöödega. Lähemalt neist teine kord.

Lauljate Liidu esimene koorijuhtide nädal haridusministeeriumi suvekursuste juures 4.—9. aug. 1924. a.

Rahvusvaheline nüüdisaja muusika selts.

P. Ramul.

„Muusikalehe“ neljandas ja viiendas numbris rääkisime rahvusvaheliste muusikaorganisatsioonide arenemisest; me loetlesime neid, ära tähendades nende tegevuse iseloomu; kriipsutasime alla nende suurt tähtsust teaduslikus, kunstilises, praktilises ning seltskondlikus suhtes; lõpuks väljendasime soovi, et Eesti muusikategelased ka astuks vahendita ühendusse nende organisatsioonidega.

Käesolev kirjutus säeb endale ülesandeks lähemalt käsitada selle ühenduse tegelikku läbiviimist ning korraldamist. Ta püüab valmistada pinda ning koguda Eesti muusikategelaste hulgast teatavat ringkonda, kes võiks astuda kaastöölisena „Rahvusvahelisse nüüdisaja muusika seltsi“ täisõigusliku liikme õigustel. Pole nõuetav, et need oleksid tingimata elukutselised muusikategelased; sellesse gruppi võib astuda iga tõsiselt muusikast huvitatut.

Seepärast loeme enda kohuseks tutvustada muusikast huvitatud isikuid selle seltsi tekkimisega, tema organisatsiooniga ning

mõningate tähtsamate määrustega tema põhikirjast.

1922. a. kevadel otsustasid mõned Austria heliloojad, Rudolf Reti ning Egon Velesch'i ära eesotsas, sama aasta augusti kuul korraldada rea kammermuusika kontsertisid, kus oleksid sooritatud mitmesuguste maade nüüdisaegsete heliloojate kõige uuemad teosed. Kontsertide kohaks oli ette nähtud Salzburg. See linn omab alati külgetõmbejõu muusikute suhtes ühenduses Mozarti nimega (tema sündimise paik) ja peetakse kogu maailmas linnaks, mis määratud muusikalisteks pidustusteks. Kutsed võtsid vastu mitmed heliloojad, ettekandvad kunstnikud, kirjastajad ning ajakirjanduse esitajad. Seitsmel kammer-kontserdil sooritati enam kui viiekümne 16. rahvusest pärit oleva helilooja kõige uuemad tööd. Nendele kontsertidele voolas kokku palju heliloojaid ning sooritavaid kunstnikke 16. riigist. Pääle kontsertide lõppu kogunesid osavõtnud isikud Edvard Dent'i eesistumisel Mozarteumi saali, kus siis otsustatigi asu-

tada „Rahvusvaheline nüüdisaja muusika selts“. Jaanuari kuul 1923. peeti Londonis esimene saadikute konverents, mida juhataks jällegi Edvard Dent (arvustaja ning muusikateaduslane; sünd. 1876. a.). Siin vaadeti läbi ning kinnitati ühingu põhikiri, võeti ette valimised mitmesugustesse komisjonidesse ja määrati ära ühingu edaspidine töökava.

„Rahvusvahelise nüüdisaja muusika seltsi“ keskjuhatas asub Londonis. Ühingu arenemis- ja organiseerimisajajärguks andis Briti Muusikaselts (The British Music Society) oma ametiapparaadi kasutada Rahvusvahelisele seltsile. Ühingu juures on kaks komisjoni: üks helitööde väljavalmimiseks, teine korralda v. Komisjon, rahvusvahelistel kontsertidel sooritavate helitööde väljavalmimiseks, koosneb seitsmest isikust, kes valitakse ühe aasta päale. Valitavad isikud peavad olema isesugustest riikidest. Shürii tuleb kokku iga aasta kevadel Zürichis. Korraldav komisjon kontsertide toimepanemiseks koosneb viiest, samuti aasta päale valitavast isikust. Selle komisjoni liigeteks valitakse isikud, kes elavad selle riigi piirides, kus korraldatakse kontserdid. Päale selle on olemas veel auüligete komitee, kuhu siinamaani on valitud kõigest seitse isikut: Busoni, Ravel, R. Strauss, Schönberg, Stravinský ning Sibelius.

Käesoleval ajal tegutsevad pääseltsi juures kaksikümne kohalikku rahvuslikku osakonda järgmistelt riikidelt: Austria, Belgia, Tšehho-Slovakkia, Daani, Prantsusmaa, Saksamaa, Inglismaa, Hollandi, Ungari, Itaalia, Jugoslaavia, Norra, Soome, Poola, Portugaalia, Vene, Hispaania, Rootsi, Helveetsia ning Ameerika Ühisriikide poolt. Hiljuti on vastava sooviavaldusega esinenud veel Latvia ühes Leeduga.

Iga rahvuslik osakond on täitsa rippumatu enda seemise organisatsiooni, koosseisu, liikmemaksu ja rahaliste abinõude suhtes. Samuti kannab ta ka täie vastutuse nendes asjades.

Rahakursi püsimatuse tõttu pole esialgul võimalik kindlaks määrata iga üksiku rahvusliku osakonna osamaksu suurust rahvusvahelise pääseltsi finanseerimise asjus. Seepärast soovitatakse rahvuslikkudele alaosakondadele ajutiselt teha vabatahtlikka sissemaksusid seltsi kasuks.

Iga rahvuslik osakond peab kord kuus saatma pääseltsi juhatasele aruande kõigest,

mis puutub oma maa uuemasse muusikasse. Juhatus omalt poolt säeb kokku kõigest saadud materjaalist üldise süstemaatilise ülevaate ja saadab selle iga kuu lõpul laiali kõigile osakondadele iseäraliste aruannete — bülleteenide näol.

Iga osakond on kohustatud esitama seltsi juhatasele ülevaate muusikalisest tegevusest omal maal viimase kümne aasta jooksul. Seltsi juhatus kohustab koguda kõik need andmed ja neid väljaanda üksiku raamatu kujul.

On avaldatud soovi, et osakonnad rikastaks pääseltsi noodikogu mõne oma maa huvitavama helitöö saatmisega. Eriti soovivad oleksid teosed, mis hiljuti trükkis ilmunud või koguni käsikirjalised. Viimased võetakse vastu ainult sel juhtumisel, kui on tõendatud, et on olemas veel teine eksemplar käsikirjast. Seltsi juhatus kohustub neid helitöid levitama kokkuleppel kirjastajatega ning komponistidega. Seltsi poolt väljaantava kuukirja igas numbris leiduks nimekiri kõige uuematest helitöödest, mis-suguseid võib saada läbivaatamiseks. Üksiku osakonna sekretääri kirjalikul nõudmisel saadetakse need helitööd välja vastavale osakonnale, kusjuures sekretäär kannab vastutuse nende tagasisaatmise eest täies korras teatava tähtaja möödumisel.

Iga osakond peab pakkuma igapidi kaasaabi, kui tema poole pöörduv mõni muu osakond.

Iga osakond saadab ühe delegaadi üldisele pääseltsi koosolekule.

Iga osakond võib saata omalt poolt sooritajaid kunstnikka rahvusvahelistele kontsertidele oma kaasasamaalaste helitööde ettekandmiseks. Kui aga osakond ei saada oma sooritajat, siis pakub seltsi juhatus kaasabi vahetalitajana, et leida ette kandidaate kunstnikka osakonna arvel.

Seltsi juhatus korraldab igal aastal rahvusvahelisi kontsertisid mitmesugustes riikides. 1923. aastal oli kaks niisugust kontserti: Salzburgis — kammermuusika kontsert ning Pragast — sümfooniline (vaata „Muusikaleht“ nr. 5).

Et juure tõmmata kaastöölisi edaspidisteks töödeks vahendituma ühenduse loomisel „Rahvusvahelise nüüdisaja muusika seltsiga“, peame tarvilikuks teatada, mis üldse on tehtud ses asjas siinamaani.

Viibides läinud suvel Londonis, esimesime isiklikult seltsi keskbüroos aruandega muu-

sika seisukorra üle Eestis. Eriti rääkisime korjatud rahvalauludest, üldlaulupidudest, sooritajatest kunstnikkudest, ooperist, oratooriumist, sümfoonilistest ning kammermuusika kontsertidest, kaasisamaalaste helitöödest üldiselt ja iseäranis viimase aja heliloojate kompositsioonidest. Keskbüroo tutvustas meid peensusteni seltsi organisatsiooniga, tingimustega ning põhikirjaga ja avaldas põhimõttelikku nõusolekut Eesti vastu võtuks kaastöölise hulka. Seltsi põhikiri on tõlgitud ning mitmed küsimused organisatsioonilist iseloomu on selgitatud.

Nüüd on päevakorral selle asja formaalse läbiviimise küsimus. Formaalset võib asja läbi viia kolmel teel. Kõigepäält võivad Eesti muusikategelased astuda täitsa iseseisvalt rahvusvahelise seltsi kaastööliseks. Niisugusel juhtumisel tuleks neil avaldada rohkem energiat, vastastikku poolehoidu ning solidaarsust. Kuid võib astuda rahvusvahelise seltsi kaastöölise hulka ka mitte iseseisvalt, käsikäes naaberriikidega: Soo-

mega või Latviaga ühes Leeduga. Ühelt poolt on meie suguvennad soomlased, eesotsas tuntud arvustaja Dr. K a t i l a 'ga, juba rahvusvahelise seltsi kaastöölise hulgas. Päälegi on Sibelius rahvusvahelise seltsi auliige. Teiselt poolt on meie naabrid Latvia ühes Leeduga, nagu me ülal juba tähendasime, keskbüroos esinenud avaldusega, et nad vastu võetaks kaastöölise hulka.

Kuna meil pole võimalik isiklikult pöörduda kõigi muusikategelaste poole ning üldse kõigi isikute poole, kes on tõsiselt huvitatud Eesti muusikaelu laiemast arengust, — siis pöördume nende poole Muusikalehe kaudu, esinedes üleskutsega ühineda kas või ainult väiksesse, kuid tihedasse ringi, kus igauks tegelikult võtaks osa vastavast tööst vahendituma side loomisest „Rahvusvahelise nüüdisaja muusika seltsiga“. Kõiki sellest küsimusest huvitatuid ning ses sihis ühiselt töötada soovijaid palume pöörduda Muusikalehe toimetusse.

Intermezzo.

Beethoveni surm.

Beethovenil oli ainult üks õnnelik silmapilk elus, kuid see õnn sai talle surmaks.

Kogu oma elu saatis ta mööda üksilduses teiste vihkaniste ja enese taltsutamata iseloomu tõttu, keda vihale äritas õiglusetus. Ta kõneles keelel, mis nagu polnud määratud inimestele.

Ta talent jäi tunnistamata kaasajast.

Haydn'il ei olnud ta kohta muud tähendada kui et: „Ta on laitmatu klaverimängija“; Goethe: „Ta ei tee ortograafilisi vigu“, või jälle, „tal on ilus käekiri“. Tal oli üks sõber, Hummel, kuid sellega oli ta riius ja nad polnud näinud üksteist kaua. Kõige suuremaks õnnetuseks oli aga, et Beethoven jäi kurdiiks.

Siis elas ta üksilduses, Badenis (Viini lähedal), väikesest pensionist, mis vaevalt ta elu sees hoidis. Ainsamaks lõbuks oli eksida naabruses metsimööda, luues sinfooniaid.

Sääl saab ta kirja ühelt vennapojalt, kelle Beethoven oli võtnud oma hoolealuseks, teatega, et raskest seisukorras on, millest päästa võib ainult onu. Beethoven sõidabki Viini poole. Et raha hoida, läheb ta osa teed jala. Ühel õhtul jõuab ta väiksesse vanasse majakesesse ja palub öömaja.

Kui õhtusöök möödab, avab peremees vana klaveri ja kolm poega võtavad omad mänguriistad.

Kõik neli mängisid. Mängu lõpul oli nagu õnne puhang kõiki ühendanud, millest tunnistasid nende säravad silmad.

Mu sõbrad, lausus Beethoven, olen õnnetu, et ei saa osa võtta teie rõõmust, kuigi armastan muusikat; kuid, nagu te ehk olete märganud, ma olen kurt, ei kuule ühtki tooni. Lubage lugeda seda teost, mis suutis teis äratada sarnase elava ja õrna emotsiooni.“

Ta võttis kaustiku, langetas sellele pää ja nuttis. See, mida need talupojad mängisid, oli Allegretto Beethoveni sümfooniast.

Perekond oli end kogunud ümber. Mõne aja pärast alles suutis suur meister sõnada: „Mina olen Beethoven.“ Kõik võtsid mütsid pääst ja langesid maha, suudeldes Beethoveni käsi.

Korraga tõuseb Beethoven üles, istub klaveri taha, annab kolmele nooremehel märku, et need oma mänguriistad võtaksid ja nad mängisid sama teost.

Kui see lõppes, jäi Beethoven klaveri taha, improviseerides laulusid õnnest, nagu poleks kunagi midagi komponeerinud. Nii möödus osa ööst.

Öösel sai Beethoven palaviku, ja läks paljajalu välja külasse. Külmanult tuli ta tagasi.

Kahe päeva pärast jõudis kohale arst, kes konstateeris lähenevat surma.

Viimasel silmapilgul ilmus sisse Hummel, ta ainuke sõber, tulles ravitsema ja tuues raha. Kuid kõik oli juba hilja.

Beethoven tundis ära oma sõbra ja lausus säravil silmil:

„Kas pole tõsi, Hummel, et mul on talent?“
Need olid ta viimased sõnad.

Giacomo Puccini †

Juh. Aavik.

Läinud kuu lõpul suri Belgia pealinnas Brüsselis Itaalia helilooja Puccini. Ta surmasõnum lendas kiirelt üle kogu kultuur-maailma, välja kutsudes lahkunu isamaal — Itaalias üldise rahvusliku leina, teistes maades aga äratades kurba tähelepanu ja kaastundmust mitte ainult muusikalistes ringides, vaid ka suuremates ooperi harrastajate hulkades, kes elevusega olid nautinud ta kirklikka meloodiaid.

Puccini sündis 23. dets. 1858. a. Lucca linnas Itaalias, põlvenedes õige vanast muusikalisest perekonnast. Ta vanavanaisa oli kiriku kapellmeister, vanaisa ja isa olid samuti tusedad muusikamehed. Õppides Milano konservatooriumis Bazzini ja Ponchielli juures, avaldas Puccini juba varakult kalduvusi heliloomiseks, mille järeltusel ilmus ta esimene ooper „Le Villi“ (Milano, 1884.) — tema esimene helilooja edu ning kuulsus, mida suurendasid järgmised ooperid „Edgar“ (Milano, 1889.) ja „Manon Lescaut“ (Turin, 1893.).

Kuid mitte nendes ooperites ei põhjene Puccini laiema ulatuseline muusikaline tähtsus ja kuulsus. Seks andsid põhjust kolm ooperit tema loomisajajärgu keskmisest perioodist ja nimelt: „La Bohème“ (Turin, 1896.), „Tosca“ (Room, 1900.) ja „Madame Butterfly“ (Milano, 1904.). Võib öelda, et need kolm ooperit on läbi käinud terve maailma ooperinäitelavad ning on ühtlasi ka toonud Puccini'le ooperikomponisti ülemaailmse kuulsuse. Ka ta hilisem ooper „La fanciulla del West“ (Neiu läänest) (New-York, 1910.) ei ole suutnud lisada sellele kuulsusele iseäralisi väärtusi.

Milles peituvad siis Puccini ooperite väärtused? Sellele pole kerge vastata ühe sõnaga. Ühest küljest tingivad seda kahtlemata Puccini suur muusikaline anne, tema tugev dramaatilise loomingu temperament ühenduses esteetilise kunstniku peenendatud hingega, mis teeb tema muusika palju väärtuslikumaks kaastöötajate Mascagni ja Leoncavallo omast. Teisest küljest aga ka õnnelikult valitud ooperi tekstid, millede sisu — olles täis elulist dramatismi — vastas kaasaegsele hingele.

Puccini oskas seda oma muusikas väljendada mõjuva otsekohesusega, ilma keerulise filosoofia, ilma romantilise fantastikata ja sest kasvaski välja naturalistlik vool, mis valitseb Itaalia ooperis minevase aastasaja lõpust kuni meie päevini ja on tuntud nimetuse all — *verism* (sõnast verus — tõeline). Puccini oli selle voolu hingeks

ja mõjuvaks kandjaks oma muusikas kogu kolme viimase aastakümne jooksul. See vool; mis on vastandiks mitte ainult Wagneri ooperilisele esteetilis-filosoofilisele ballastile, vaid ka Verdi nõrgale dramatismile, võitleb ooperis elulise töö eest, jättes kõrvale igasugused ooperilised eelarvamised ja katsudes väljendada otsekoheselt elulist dramatismi. Selle voolu on Puccini oma muusikas teostanud iseäranis kaasakiskuvalt, tänu tema suurtele annetele, ta mitmekülgsel muusikalisele eruditsioonile.

Giacomo Puccini.

Kõik see lubab asetada Puccini't Itaalia heliloojate seas kõrgele kohale ja nimetada teda pääle Verditi Itaalia suuremaks talendiks.

Üldises ooperi arenemiskäigus üles leides uued teerajad, mis, pääle ta kodumaa, ka võõrsil leidsid järelkäijaid (D'Albert, Schillings), on Puccini ooperiline loomingu üheks sihinäitajaks tähiseks sellel suurel teel, kus muusika ajalugu verstapostidena on kindlaks teinud juba nii palju kuulsaid nimesid. Selles seisab Puccini kui helilooja ülemaailmne tähtsus.

Aktus Estoonias 1. detsembri mälestuseks.

1. detsembri kurvad sündmused on meile kõigile teada. Jultunud terroristide mässukatse õnneliku likvideerimise puhul, aga ka nende mälestuseks, kes säälluures pidid minema kangelase surma, korraldas Tallinna linnavalitsus ühes seltskondliste organisatsioonidega pühapäeval, 7. detsembril Estoonia kontsertsaalis pühalik-piduliku aktuse, mis oma liigutava meeleolu poolest kauaks jääb püsima nende hinge, kes sellest osa võtsid, ühtlasi aga ka mõjuva mälestusena süvendab seda tunnet, et kõik, kellele Eesti rahva iseolemise ja kultuurilise edenemise võimalused vähegi südamele — peavad kokku hoiduma ja valvel olema.

Kõnedega esinesid pääle linnapää Uuesson'i sissejuhatavaid sõnu, riigikogu liikmed K. Päts ja K. Ast, kuna neile vastasid välisminister Pusta Riigivanema ja Vabariigi Valitsuse, Riigikogu esimees J. Tõnisson Riigikogu ja kindral Unt kaitseväge ja nende ülemjuhataja nimel. Kõik nad panid oma kõnedesse südamlikumad noodid, mõjuvamad akordid ja nende kõnede lõputulemus oli kõigil punase niidina üks — ülemal öeldud mõte: „Hoidkem kõik kokku, üksikasjalistest lahku minekutest hoolimata, meile kõigile ühise, ja kõige kallima vara — meie iseseisvuse pärast ja olgem kõik valvel, et keegi meilt ei saaks röövida meie vabadust.

Pääle selle kõnele sid veel aktusel viibivad Soome ja Läti saadikud Dr. Holsti ja J. Seskis. Nad kõnelesid oma rahvaste sümpaatiast ja kaastundmusest meie õnnetuse puhul, aga ka nende valmisolekust aitamiseks, kui meil häda peaks käes olema. Iseäranis liigutavalt tegi seda viimane omas eestikeelses kõnes.

Aktuse algul, keskel ja lõpul olid muusikalised ettekanded Estoonia Muusika Osakonna segakoori ja Estoonia Sümfoonia orkestri poolt J. Aavik'u ja R. Kull'i juhatusel. Just see tegi aktuse nii mõjuvaks, et niihästi kõned, kui muusikaettekanded nii tabavaltsi loeloomustasid momenti ja sellega suurendasid meeleolu mõju.

Koori poolt lauldi aktuse algul koor Händeli oratooriumist „Simson“, mis algab sõnadega: „Israeli Jumal, kuule meid! Oh päästa meid me vaenlastest!“ Orkester mängis Pätsi kõne vahel vastaval kohal Titaaniku koraali „Ligemal Jumal Sul“ ja kõne lõpul hümmi. Pääle kõnesid laulis jällegi koor Hermann'i „Isamaa iu hoieldes“, Miina Hermann'i „Veel kaitse kange Kalev“ ja orkestri saatel A. Kapp'i mõjuva kantaadi „Päikesele“. Aktus jättis vististi kõigi osavõtjate hingedesse sügava, pühaliku-tõsise, kuid kindlustava mulje.

Juh. Aavik.

Kultuurkapitaali sääduse ümber.

Kultuurkapitaali sääduseelnõu on juba jõudnud otsaga riigikogusse ja varsti on loota, et ta säädusena jõusse astub, tuues kahtlemata edu ja jõudu meie viletsates majanduslikkudes oludes vaevievatesse kunstide arengusse. Mitmesugused kunsti alad valmistavad endid juba selle vastu, kuidas organiseerida kultuurkapitaali häduste otstarbekohast ärakasutamist. Ka helikunsti asjus oli sellekohane koosolek 14. det. haridusministeeriumi ruumides. Haridusministeeriumi kunsti osakonna juhataja oli vastavate asutuste ja organisatsioonide esitajad kokku kutsunud seks, et arvamisi avaldada tema poolt kokkusäetud „Helikunsti sihtkapitaali põhimääruste“ kohta ja neid lõpulikul kujul kinnitamiseks esitada. Koosolekust võtsid osa Lauljate Liidu, Akadeemilise helikunstnikkude seltsi, Tallinna ja Tartu kõrgemate muusikakoolide esitajad. Selgitavate läbirääkimiste järele võeti põhimäärused esitatud kujul — mõnede vähemate parandustega vastu.

Toome sellest mõned tähtsamad punktid:

Helikunsti sihtkapitaali moodustakse Eesti kultuurkapitaali sääduse § 12 alusel ja ta koosneb kahest osast:

- alusvarast, mis E. kultuurkapitaali sääduses kindlaks määratud,
- tarvitussummadest, mille suuruse Vabariigi Valitsus iga aasta kultuurkapitaali nõukogu ettepanekul ära määrab; need summad võivad kasvada igasuguste annetuste, abirahade ja ettevõtete kaudu.

Helikunsti sihtkapitaali ülesandeks on:

- toetada ühinguid ja asutusi, mille ülesandeks

on helikunsti edendamine ja vastava hariduse andmine;

- toetada loovat kunsti, loomisvõimelistele kunstnikkudele stipendiumide ja abirahade määramise kaudu;
- toetada vanu ja haigeid kunstnikka ja kunstnikkude surma puhul nende perekondi;
- võimaldada andekatele kunstnikkudele edasiõppimist ja täiendamist;
- toetada ettevõtteid, mille ülesandeks Eesti helikunsti populariseerimine kodumaal ja Eesti helikunsti tutvustamine välismaal;
- helikunstnikkude mälestuse jäädvustamine.

Helikunsti sihtkapitaali valitsuse moodustavad järgmiste asjaomaste organisatsioonide ja asutuste esitajad:

- Eesti Akadeemiline Helikunstnikkude Selts — 5 esitajat.
- Eesti Lauljate Liit — 2 esitajat.
- Tallinna ja Tartu Kõrgemad muusikakoolid — kumbki üks esitaja.

Kapitaali valitsuse ülesandeks on: a) kahe esitaja valimine kultuurkapitaali nõukogusse, b) sihtkapitaali summade kasutamise kava väljatöötamine, c) koosolekul esinetud või juhatuse ettekantud kavatsuste, palvete, soovivaalduste ja ettepanekute läbiharutamine ja otsustamine.

Nii põhimääruste pääjooned.

Eesti helikunsti tegelased ootavad põnevusega kultuurkapitaali sääduse jõusse astumist, et võiks selle abil Eesti helikunsti elulisi huvisid lahendada, millest tingitud viimase loomulik areng ja edu.

J. A.

Otsused kirikulaulu tõstmise kohta.

Kõstriite-organistide ülemaaline koosolek augusti-kuul s. a. Rakveres võttis muu seas põhjaliku arutuse alla küsimuse, mis tuleks meie kirikulaulu tõstmiseks teha, sest viimasel ajal ei ole pandud sellele enam kuigi suurt rõhku, mispärast koguduse laul tunduvalt on langenud.

Et aga koguduse laul on tähtis osa meie koguduse jumalateenistusest, mis igal ajal suurt mõju avaldanud, siis ei tohi ta langeda, vaid ta tuleb väärilisele kõrgusele tõsta. Sellega mitte viivitades, valis ülemaal nimetatud koosolek 5-liikmelise komisjoni, kellele ta andis tarvilised juhtnõuad ja kes kohe tööle asus. Komisjoni valiti A. Topman — Tallinnast, A. Siiak — Rakverest, J. Steinberg — Paidest, K. Tuvike — Helmest ja J. Riomar — Laiuselt. Komisjoni esimene koosolek oli 29. okt. Tartus.

Sel koosolekul valiti välja terve rida uusi, paremaid laulusid, mis annetena, igas andes 10—12 laulu, avaldatakse ja kõikidele soovijatele kätte saadetakse.

Mitte üksnes koguduse laul ei pea paremaks muutuma, vaid selle kõrval tuleks hoolitseda ka hääkoorilaulu eest. Seks peaks iga kiriku juure laulukoore ellu kutsutama.

Komisjon võttis vastu järgmised otsused:

1. Pöörata palvega kõikide kirikunõukogude poole, muretseda tarviliste soojade ruumide eest, kus lauljad võiksid koos käia harjutamas, kas leerimajas, kihelkonna toas, või mujal.

2. Nootide kulud koguduste kanda võtta ja selleks, kas eelarve korras, või muul teel, nõutada tarviline summa. Noodid jäävad koguduste omandusseks. Nendest asutatakse aegamööda nootide kogud, mis kirikute juures alal hoitakse.

3. Harjutusteks peaks igal pool mõni mänguriist (orel, harmoonium, klaver) olema, mida ka leeritõpetuse ja palvetundide pidamiseks võiks tarvitada.

4. Opetajate poole pöörda palvega, et nad ettevõtet toetaksid ja juhtumistel, kus nõukogud neid tarvilisi kulusid katta ei saa või ei taha, kas kiriku laululehtede kassast või mujalt tarvilised summad, mis ju suured ei ole, nõutaks. Ka võiks selleks otstarbeks korraldada kirikukontserte.

Komisjon otsustas oma edaspidiseid koosolekuid mitmel pool maal pidada ja neid koosolekuid ühendada laulu-jumalateenistustega kirikutes. Nendel jumalateenistustel astuksid komisjoni korraldusel üles meie paremad jõud, niihästi laulus, kui mängus ja tutvustaksid meie kogudusi parema kirikumuusikaga. Esimene niisugune jumalateenistus katsutakse läbi viia Laiusel 6. jaan. 1925. a.

Et meie võimalik laul niihästi kirikus, kui ka kõigil pühalikudel ja pidulikkudel puhkudel võiks hästi kõlada, selleks peaksid meie kogudused ise kaasa aitama. Kõige suurem abi seisab selles, kui koguduse liikmed vaeva raskeks ei pane ja suurel arvul, kellel häält ja andi, lauluharjutustele laulma ilmuksid.

J. R.

(„Eesti Kirik“, 27. nov. 24.)

Tallinna kontsertide ülevaade.

P. Ramul.

Ühenduses Soome ooperilaulja Väinö Sola siia-sõiduga elustus ka meie ooperi tegutsemine. Tema osavõttel uuendati ooperid „Faust“, „Karmen“, „Cavalleria rusticana“ ning „Pajatsid“. Väinö Sola on suur dramaatiline taidur. Ta saavutab enda mänguga sügava mulje. Kõik oma osad ülalnimetatud ooperites sooritab ta dramaatilises suhtes äärmiselt kaasakiskuvalt ning suure tõusuga. Tema osad nendes ooperites on iseloomult väga mitmekesised. Kuid hoolimata sellest õnnestuvad tal ühesuguselt hästi nii õrn-lüürilised kui tugev-dramaatilised osad. Näiteks „Faustis“ oli kogu tema mäng läbi imunud lüürilisest meeleolust. „Karmenis“ näitas külaline oma kaasakiskuvat temperamenti. Lõpuks „Pajatsides“ ta väljendas tugevat dramatismi. Me kalduime arvamisega, et nimelt tugev-dramaatilised osad viib Sola läbi iseäranis hästi. — Muusikalises suhtes ei osutu Väinö Sola võrdlemisi mitte nii tugevana kui dramaatilises suhtes. Tema lüüriline tenor vastab loomulikult kõige enam lüürilistele osadele, nagu näiteks „Faustis“. Teisel poolel jällegi, näiteks „Pajatsides“ ei vasta tema lüüriline hääel mitte täiesti tugev-dramaatilisele osale. Hoolimata sellest on kõik tema osad muusikalises suhtes läbi viidud huvitava interpretatsiooniga ning fraseerimisega. Kõrgis registrites kõlab tema hääel selgesti ning vabalt. Ainult kõige kõrgemas registris oleks soovitav suurem selgus kõlavuses. — Teistest tegelastest tuleb märkida Hanseni, kes, nagu alati, viis tüübili-

selt läbi oma partii Mefistofeli osas „Faustis“. Pr. Veem-Romanov sooritas kaasakiskuvalt ning muusikaalselt oma partii „Karmenis“; oleks soovitav, et pöörataks tähelepanu ühetasasel selge kõlavuse saavutamisele kõrgis registrites. Veel tuleks mainida Viitolit, kes sooritas suure tõusuga proloogi „Pajatsides“. — Nagu eelmisel korral, nii tuleb ka nüüd kahjuks konstateerida üldist puudust kõigi ooperite ettekandes: see on üldansambli puudumine ja orkestri puudulikkus. Peaks rakendatama kõik jõupingutused seks, et viimane asjaolu kõrvaldataks. Ja see on täiesti võimalik.

Sümfoonilise muusika alal me ei saa märkida midagi tähelepanuväärset ega uut. Pühapäiviti korraldatakse vähendatud orkestrikoosseisuga ikka veel nõندانimetatud „rahvakontsertid“. — segaeeskavaga ja kohaliste solistide osavõttel.

Silmapaistvat huvi pakub seevastu prof. A. Glehni teine kamermuusika-õhtu. Eeskava — Tallinna jaoks täiesti uus: Tanejevi klaverikvartett E-duur (sooritaad hra Biek, prl. Feinstein, hra Paulsen ja hra Glehn), Tanejevi romanssid ning Musorgski laulud (pr. Glehni ettekandel) ja „Pildid näitusel“ klaverile (mängis hra Biek). Tanejevi kvartett — see on väga keeruline ja raske helitöö, sageli kontrapunktilist iseloomu. Igal üksikul mänguriistal on siin väga vastutusrikas osa. Peaaegu vahetpidamata mängivad kõik instrumendid oma iseseisvat kontrapunktilist partiid. Kõlavus on

üldiselt väga tugev. Kõik sooritajad lasid osaks saada palju tähelepanu ning energiat üldise ansambli saavutamisele. Nende auks peab ütleva, et nad edukalt saavutasid määratud sihi, niihästi iga üksiku mänguriista suhtes, kui ka üldansambli mõttes. — Pr. Glehn sooritas stiilikalit rea keerulisi Tanejevi romansse ning seeria väga omapäraseid Musorgski laulusid. Üldse on pr. Glehnil väga rikas ja mitmekesine repertuaar. Ning alati oskab ta sügavalt tunnida iga helitöö sisusse ja mõistab neid iseloomustavalt edasi anda. — Hra Biek sooritas väga kaasakiskuvalt rea Musorgski äärmiselt iseloomulikka „Pilta näituselt“. Ta lasi palju tähelepanu osaks saada iga pildi erilisele interpretatsioonile ja sooritamisele üksikult. — Siinkohal tahaksime üldse juhtida publiku tähelepanu prof. Glehni ülihuvitavaile kammermuusika-õhtuile.

Estoonia Muusika Osakonna segakoor sooritas oma kontserdil Juh. Aaviku juhatusel Mendelssohni ballaadi „Valpurgi öö“, Juh. Aaviku kantaadi „Kodumaa“ ning A. Kappi kantaadi „Päikesele“. Kõik need helitööd on kirjutatud segakoorile orkestri saatel ja solistide kaastegevusel. Eeskava oli kokku säätud õnnelikult — koori võimiste kohaselt. Võrreldes eelmise hooajaga, on koor veidi nõrgenenud, mis aga nähtavasti ei olene juhatajast, vaid muudest, organisatsioonilist iseloomu põhjustest. Juhataja lasi palju tähelepanu osaks saada ettekandele ja fraseerimisele. Kõlavus on üldjoontes massiivne. Orkester mängis seekord võrdlemisi tagasihoidlikult. Kahjuks osutusid solistid nõrgapoolseteks. Hra Lanebekil pole veel väljatõttatuid ülemised noodid ning üldse on ta kohane enam sooloumbrite, nagu näit. romansside ettekandmiseks, kuid mitte raskete soolode sooritamiseks koori ja orkestriga. Sedasama peab ka ütleva hra Neumani suhtes. Tal pole hääles kõlavust, ja loomulikult polnud teda seetõttu peaaegu sugugi kuulda ühes koori ja orkestriga. Üldiselt oli aga eeskava koorilise külje sooritamine täiesti õnnestunud. Eriti tuleks märkida juhataja enda kompositsiooni „Kodumaa“ ning Kappi „Päikesele“. Esimene neist on kõlarikas ja tänuilik asi koorile. Teine on kirjutatud võrdlemisi raskelt koori jaoks, kuid ta on seevastu huvitav ja algupärane kui programmilist iseloomu helitöö.

Vaimuliku muusika alal väärivad tähelepanu Beethoveni C-duur messi ja Haydni oratooriumi „Loomise“ ettekanne. Beethoveni messi sooritas laulukoor „Ilo“ hra Orgussaare juhatusel Kaarli kirikus. Seekord ei saanud koor kahjuks mitte täielikult hakkama oma ülesandega. Mess osutus koorile liig raskena. Tundusid ebatasasused ning kornarlused. Sopraan kõlas veel. Muud hääled aga, eriti bassid polnud küllalt selged. Orel (hra Lüdigi) mängis kogu ettekandes domineerivat osa. Kokkuvõetult jäi mulje, et koor saatis orelit, aga mitte ümberpöörult. Kõige paremateks kohtadeks messis olid soolod, eriti aga solistide kvartett Sanctuses (pr. Lüdigi-Sinkel, prl. Orav, hra Põlluaas ja hra Hansen). Meile näib, et mess sooritati enneaegu ning puudulikkude jõududega. Me hindame täiesti hra Orgussaare suurt initsiatiivi avaldust vaimuliku muusika alal. Kuid ühes sellega näeksime meeleldi, et tagajärjed vastaksid kulutatud töövaevale ja energiale. — Haydni oratooriumi „Loomise“ kandis ette Ü.E.N.Ü. Tallinna osakonna segakoor Verner Nerepi juhatusel ja Estoonia sümfooniaorkestri kaastegevusel. On näha, et juhataja on kulutanud palju tööd ja energiat selle noore koori moodustamiseks

Väinö Sola,
kuulus Soome ooperilaulja — tenor.
Esines külalisena Estoonia ooperis.

ja tema ettevalmistamiseks tähendatud oratooriumi jaoks. Tema vaevanägemine pole jäänud tagajärgedeta. Väljaarvates väikesed ebatasasused, sai koor üldiselt oma ülesandega hakkama üsna edukalt. Noored lauljad sooritasid tähelepanelikult ning hoolega oma partiid. Kooris kostavad välja kõige enam sopraanid ja tenorid. Aldid on vastavalt — bassid võrdlemisi nõrgemad. Orkester asus üldiselt enam-vähem tagasihoidlikumal kohal. Solistid sooritasid oma osad edukalt vokaalses suhtes ja ettekande poolest. Hra Viitol kui tüüpiline oratooriumi-laulja viis oma partii stiilikalit läbi. Muud solistid (prl. Lipand ja hra Ilmar Nerep) omavad kenad hääled ja muusikalise maitse; kuid neil puudub stiililine oratooriumi ettekandeviis, mis muidugi saavutatakse alles aastate jooksul. Üldmulje oratooriumi ettekandest ja uuest koorist oli kõige parem.

Soolokontsertisid oli viimasel ajal õige vähe, ega paku nad suuremat huvi.

Tehes kokkuvõtte Tallinna muusikaelu kohta viimase kuu jooksul, võime konstateerida järgmist: kõige suuremat huvi pakuvad ooperietendused ning koorikontserdid. Erilist huvitust äratas veel prof. Glehni II kammermuusika-õhtu. Sümfoonilised kontserdid ja solistide esinemised on nõrgad ega paku erilist huvi.

Kroonika.

Kodumaa.

Eesti Helikunstnikkude Selts. Selle nimeline selts on hiljuti asutatud. Seltsi eesmärgiks on ühendada Eesti elukutselisi helikunstnikke — nii loova kui ka praktilise muusika tegevuse aladel, kes oma võimiste ning saavutuste poolest kujutavad Eesti muusikalise arengu seisukohalt üldiselt tunnustatud jõudusid ja kelledel omal alal väljapaistvad teened. Koondamine on mõeldud seks et 1) Eesti muusikakultuuri üldiselt arendada ja süvendada ning selle tasapinda tõsta, erilist tähelepanu pöörates Eesti omapärase rahvusmuusika edendamisele ja propageerimisele, 2) — kaasa aidata, et Eesti loov muusika produktisioon võiks soodsates tingimustes kasvada ja täieneda, ühtlasi aga ka, et üldine kunstmuusika tegevus meil tõuseks, intensiivsemaks saaks ja kõrgel tasapinnal püsiks, — et see kõik ka laiemates hulkades levineks, harides rahva maitset ning peenendades tema hinge, 3) — kaasa aidata, et Eesti muusikaolu progress leiaks enesele õige, Eesti rahvuskultuurile vastava, otstarbekohase suuna.

Liit tahab olla keskkohaks, kus kujunevad meie muusikapoliitika sihtjooned ja põhilased, kus lahendatakse põhimõttelised küsimused, milledest ühel või teisel viisil oleneb Eesti muusikakultuuri progress.

Kuna Eesti Lauljate Liit moodustab pääasjalikult asjaarmastajate muusikaorganisatsioonide ühenduse, koondab uuesti asutatud selts Eesti elukutselisi muusikategelasi. Mõlemad organisatsioonid võivad üksteise tööle aina abiks olla ja nende õnnelikult loodud kontakt peaks olema mõjuvaks teguriks üldise Eesti muusikakultuuri edenemisel.

Laupäeval, 13. dets. pidas selts Tallinna konservatooriumi ruumides oma esimest pääkoosolekut, kus juhatus valiti ja seltsi tegevuskava harutati. Juhatusesse valiti: Artur Kapp (esimeheks), prof. Jaan Tamm, prof. Artur Lemba, Raimund Kull ja Juhan Aavik. Juhatus kandidaatideks — Heino Eller ja A. Nieländer. Revisjoni komisjoni — Paulsen, Th. Lemba ja A. Vedro.

Ülemaaline koorijuhtide päev.

Lauljate Liit korraldab Jõulu vaheajal Tallinnas ülemaalse koorijuhtide päeva 3., 4. ja 5. jaanuaril, mille sihiks on kindlamate põhimõtete rajamine kohapäälse organiseerimistöe asjus. Samal ajal peetakse ka Liidu volikogu koosolek ja korraldatakse Estoonias Tallinna ühendatud kooride poolt suurem kontsert.

Miina Hermann'i laulukoori 30. aastase tegevuse mälestuspäev. Tänavu novembri kuul möödus 30 aastat Miina Hermann'i laulukoori tegevuse algusest. Kuna nimetatud koor oma asutaja ja juhatajaga eesotsas on selle pika aja jooksul Eesti koorilaulu edendamissoos tähtsast osa mänginud, (vaata „Muusikaleht“ nr. 1 ja 2), siis ei või sellest sündmusest vaikides mööda minna, vaid tuleb selle fakti tähtsust eriti alla kriipsutada. Hinnakem vääriiselt seda vaeva ja vastutusrikast ideelist kultuuritööd ja soovigem koorile, mis viimasel ajal on muudetud lauluseltsiks ja selle hallpää juhatajale Miina Hermann'ile südamest õnne!

Naislaulu selts tekkimisel. Tartus on huviosaliste keskel mõte liikuma pandud naislaulu seltsi asutada, mil sihiks on naiskoori laulu arendada oma ümbruses.

Tartu Kõrgema Muusikakooli õpilaste sümfoonia kontsert.

T. K. M. pidas oma tänavuse semestri sümfoonia kontserdi Vanemuises, 15. detsembril järgmise eeskavaga: Mozart — sümfoonia g-moll, Sauer — klaveri kontsert, Chopin — klaveri kontsert e-moll, Sinding — süit viiulile ja klaverile. Orkestrit juhatasid kooli ülevalpidajad ja direktorid A. Nieländer ja J. Aavik. Solistidena esinesid õpilased: (järjekord eeskava järele) Verner Schwartz — hra Jakobsen'i kl., Niina Svatkova — pr. Brosse kl., A. Saat — hra Samõko ja Gabriell Joffe prl. Bätge klassist.

III. Kammermuusika õhtu Tartus.

Tartu Kõrgema Muusikakooli õpetajate Samõko ja Berkovitz'i korraldusel ja eestvõttel peeti pühapäev, 14. dets. III. kammermuusika õhtu Treffneri gümnaasiumi ruumides, millest klaverimängijana osa võttis professori proua Vanach. Esitati Mendelsohn'i keelpillide kvartett ja kuulus Tshaikovski a-moll trio „Ühe kunstniku mälestuseks“.

Aino Tamme 25.-aastane laulutegevuse juubel.

Tuleva aasta algul pühitseb meie laulja Aino Tamm oma 25.-aastast juubelipäeva. Nagu me ustaval poolt kuuleme, kavatses juubilaar sel puhul korraldada kontsertringreisu. Esineksid ühtlasi mõned tema õpilastest, nii et avaneks ka ülevalda Aino Tamme laulpedagoogilisest tegevusest.

Helme kihelkonna laulupäev.

Helme Haridusseltsi muusika osakond kavatses eeloleval suvel — jaanipäeval — Tõrva alevis ära pidada laulupäeva järgmise eeskavaga: Enne ja nüüd, Mu isamaa armas — M. Hermann, Mu Eestimaa, Üürike — K. Türrpu, Isamaa mälestus — K. A. Hermann, Laul rõõmule — A. Läte, Põhja vaim — M. Saar, Kiigelaul — M. Lüdig, Ta lendab mesipuu poole — J. Simm, Kevadveed — A. Lemba, Mu süda — A. Kapp, Teretus — J. Aavik. Toimepanejad loodavad, et laulupäevast osa võtavad 7—8 kohalist koori, kui ka mõned naabrikihelkondade koorid, nii et tegelaste arv kuni 300-ni tõuseks. Laulupäeva sissetulek läheb osavõtva kooride noodimaterjaali muretsemiseks — proportsionaalselt lauljate arvule, (ilus mõtel!), kuna teine osa kavatsetakse annetada langenud sõdurite ausamba ehitamiseks. Toimepanejad tervitavad ka kaugemate kooride osavõtmist. Üles anda: K. Tuvike'sele — Helme Kõstremäe, Tõrva kaudu.

Väljamaa.

Uus muusika ajakiri Latvias.

Lätlastel ilmus seni Riias muusika ajakiri nimega: „Muzikas Nedéla“ (Muusikaline nädal) Lätt komponistide seltsi väljaandel*). Umbes aasta tagasi tekkis Riias uus rühmitus, mille asutajateks paremad ja populaarsemad Läti heliloojad: Vihtol, Melngaišis, Kalnin, Sahlit, Medin, Abel ja teised. Nüüd hakkab uus rühmitus, nimega „Latvijas Skanrazu Kopa“ (Latvija Heliloojate Ühing) Jõulust ka oma muusika ajakirja välja andma, mis esialgu kord kuus ilmub. Vastutavaks toimetajaks on prof. Vihtol.

*) Latvija Komponistu Biedribas

MUUSIKALEHT

mida ilmub aasta lõpuks 12 numbert on sünnis

jõulukingituseks

noorele ja vanale, keda muusikakirjandus huvitab.

Sisaldab hulga lugemismaterjaali mitmesugustest muusikaküsimustest.

Üksikud numbrid kõik veel saadaval.

SISU:

Nr. 1	Toimetuse poolt. Miina Hermann. Kontsertide ülevaade. Kroonika. Meie kirjasaatjatelt.	Nr. 7	Laulmise mõju inimese tervise pääle. Richard Strauss. Narva laulupidu. Nähteid Narva laulupeost. VIII Järvamaa laulupidu. Soome meeskoori kontsert Narva laulupeol. Setu laulupidu. Soome 19. ülemaaline laulupidu.
Nr. 2	Miina Hermann. Kus ja kuidas laulu õppida. Alfred Kalnin. Läti helilooja reisimuljed Eestist. Fr. Kuhlbars. Os-kari Merikanto. Kontsertide ülevaade. Kroonika. Toimetuse poolt.	Nr. 8	Laulmise mõju inimese tervise pääle (järg). Pildid muusika ja laulukooride arenemisest Põhja-Eestis. Feruccio Busoni † Läti ajakirjandus Eesti muusika kohta. Hans Schmidt. Väljavõtted Itaalia tähtsamast muusika ajakirjast Eesti muusika kohta. Lauljate Liidu teated.
Nr. 3	Miina Hermann 60. a. sünnipäeva pidustus. Jaak Siimer † Kus ja kuidas laulu õppida. Bedrich Smetana. Kontsertide ülevaade. Kroonika. Lauljate Liidu seisukoht laulupidude asjus. Meie kirjasaatjatelt.	Nr. 9	Muusikalised päevamured ja kriisid. Mis teeb viiulimängu ilusaks? Laulupidustused Wembleys, Inglismaal. Pildid laulu ja muusikakoori arenemisest Põhja-Eestis. Kroonika. Meie kirjasaatjatelt. Lauluseltsidele, laulukooridele.
Nr. 4	Muusikaline kiri Latviast. Muusika kongressid ning pidustused. Hans Kann 75. aastane. Laste laulmisest. Kontsertide ülevaade. Üliõpilaste sepakoori kontsert - külaskäik Riiga. Kroonika. Lauljate Liidu teated.	Nr. 10	Muusikakasvatuse ja muusika harrastamine meie rahva vaimnemise alusena. Mis teeb viiulimängu ilusaks? Muusikateaduse areng Soomes. Naiskoori laulust. Eesti-lauljad Rootsis. Mis Rootsi lehed Tallinna Meeväljaku seltsi Stockholmis kontserdi kohta kirjutavad. Maakonna laulupeod. Kontsertide ülevaade. Kroonika. Lauljate Liidu teated. Meie kirjasaatjatelt.
Nr. 5	Muusikaline kiri Latviast. Muusika kongressid ja pidustused. Laste laulmisest. Kontsertide ülevaade. Latviya ülikooli segakoori kontsertide puhul. Kroonika.		
Nr. 6	Eelolevate laulupidude puhul. Narva laulupidu. VIII Järvamaa laulupidu. Kontsertide ülevaade. Rõpina laulupidu. Läti laulupeo eeltood. Lauljate Liidu teated.		

MUUSIKALEHEGA ühes seni ilmunud viis numbert noodilisa à 1 trükipoogen. Sisaldab hulga uuemaid Eesti heliloojate segakoorilaulusid mitmesuguses raskuses, nii et säält iga koor võib leida jõukohast laulmis-materjaali.

SISU:

Nr. 1	Üles . . . . . A. Kapp	Nr. 3	Üürike . . . . . K. Tümpu
	Kena kevade . . . . . M. Saar		Sää! on mu armas isamaa J. Aavik
	Kevadveed . . . . . A. Lemba		Mis see oli? . . . . . J. Aavik
	Nüüd ole, Jeesus kiidetud M. Saar		Mis see oli? (järg) . . . . . J. Aavik
Nr. 2	Meil aiaäärne tänavas . . . . . C. Kreek	Nr. 4	Ilus oled isamaa . . . . . A. Kapp
	Teretus . . . . . J. Aavik		Ilus oled isamaa (järg) . . . . . A. Kapp
	Püha . . . . . A. Lemba	Nr. 5	Kuma koit . . . . . M. Hermann
	Mu Restimaa . . . . . K. Tümpu		Ärka üles! . . . . . K. Pütsep
Nr. 3	Téré, sikakéné . . . . . A. Läte		Lõikaja laul, rahvaviisi järele . . . . . J. Aavik
	Kiigelaul . . . . . A. Kasemets		

Tellimise adress: **MUUSIKALEHE TALITUS** — TALLINN, MÜRIVAHE UUL. 16

Eesti Lauljate Liidu MUUSIKALEHT

algab 1925. aastaga oma teist aastakäiku.

Toimetus püüab uuel tegevusaastal arvesse võtta läirud aasta kestel ilmsiks tulnud puudused ja selgunud vajadused, et Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle loomulikule arenemisele soodsat pinda luua. Eriti suurt rõhku tahetakse panna koorilaulu käsitavate küsimuste valgustamisele.

1925. aastal ilmub MUUSIKALEHT endiselt **kord kuus**, kus juures **igal numbril** on vähemalt 16-leheküljeline **noodilisa kaasas**. Seega saavad tellijad 1925. a. endise 6 vihu asemel **12 vihku**, kokku vähemalt 192 lehekülge **segakoori laulusid lisana kaasas**.

Et laulukooridele kättesaadavaks teha meie heliloojate paremaid laulusid ja seega **kergendada üksikute kontsertide** kui ka kohaliste **laulupäevade eeskavade kokkusuüadmist**, otsustas Eesti Lauljate Liidu juhatus MUUSIKALEHE noodilisana **annete viisi** välja anda „Eesti koorilaulu antoloogiat“ nime all

„Eesti Laulu Vara“,

mis sisaldab kõigi Eesti heliloojate paremaid ja lauletavamaid laulusid kronoloogilises järjekorras. Koguteos on kaunistatud heliloojate piltidega ja varustatud nende elulookirjeldustega ning ilmub meie paremate muusikameeste ja Eesti laulu tundjate — A. Kasemetsa, C. Kreeki ja M. Saare valikul ja toimetusel. Need nimed on paremaks tagatiseks, et MUUSIKALEHE tellijad tõesti suurevärtuslise lauluvara lehega kaasas saavad, mis aasta lõpuks ilusa koguteose moodustab.

Paralleelselt lauludele ilmub noodilises MUUSIKALEHE teksti osas **Eesti muusika ajalugu**, mis „Antoloogia“ ülevaatlikkust märksa selgitada aitab.

MUUSIKALEHELE on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesikäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, V. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi A. Topman, K. Tuvike, K. Türnpu, A. Vedro, mag. O. Väisanen (Soome), mag. Joh. Aavik ja teised.

MUUSIKALEHE väljaandjaks on EESTI LAULJATE LIIT.

Noodilisa suurenemise tõttu poole võrra, on Lauljate Liit sunnitud ka ajakirja hinda tõstma. Seega maksab MUUSIKALEHT 1925. a. ühes noodilisaga aast. 500 mk., poolaastas — 250 mk.

NOODILISA hind eraldi tellides on 250 marka aastas, 125 nk. poolaastas.

Aasta tellimisi võetakse vastu ainult alates jaanuari- numbrist, samuti poolaasta tellimisi ainult kas 1. jaanuarist või 1. juulist.

MUUSIKALEHE üksik number ühes noodilisaga maksab 50 marka.

Toimetuse ja talituse aadress: ALLINN, Müttrivahe uulits nr. 16.

Muusikalehe toimetus.